

JAM-PROJECT HAALT JUSTITIEMEDEWERKERS UIT DE SCHADUW

Wanneer er gepraat wordt over justitie, denken we al snel aan advocaten, rechters, politieagenten in uniform of de magistratuur. Maar wat met de duizenden mannen en vrouwen die misschien niet het gezicht, maar wel mee de ruggengraat van justitie vormen? Hoe beïnvloeden beleidsbeslissingen of hervormingsmaatregelen hun dagelijkse taak? Die vraag vormt het onderwerp van een nieuw vier jaar durend onderzoeksproject dat het NICC begin mei heeft opgestart.

Het onderzoek kadert in het grootscheepse 'Justice and Management'-onderzoeksproject (JAM), dat gefinancierd wordt door het BELSPO-programma. Bij JAM zijn drie partners betrokken: de universiteit van Luik, Antwerpen en het NICC. Elk met een duidelijk afgelijnde eigen taak. NICC-onderzoekster Valentine Mahieu licht toe: "Het JAM-project onderzoekt welke impact beslissingen van de justitiële top hebben op het werk van de verschillende spelers binnen justitie. Waar de universiteit van Luik zich richt op korpschefs en de universiteit van Antwerpen op de gebruikers van justitie (bv. advocaten), onderzoekt het NICC de impact van beleidsbeslissingen en hervormingen op mensen die zich eerder 'in de schaduw van justitie' bevinden."

Onvoldoende in kaart gebracht

Uit eerdere onderzoeksprojecten en ervaringen hadden de NICC-onderzoekers al onthouden dat binnen de criminologie vaak de bekendere gezichten van justitie bestudeerd worden. Sommige minder zichtbare spelers zijn echter nog nooit onderzocht, terwijl justitie tegelijk niet zonder hen kan. Denk maar aan griffiers en parketsecretarissen bijvoorbeeld, of secretariaatsmedewerkers van politiediensten. "Het parket kan niet functioneren zonder parketsecretarissen, en de politie kan niet zonder

mensen die secretariaats taken op zich nemen. En het is de griffier die voor de rechter contact legt met de politie, het dossier opstelt en de vragen van advocaten beantwoordt", zegt Valentine. "Het zijn stuk voor stuk cruciale figuren binnen justitie, en daarom wilden we dit keer onderzoeken hoe beslissingen van hogerhand hun dagtaak beïnvloeden. Ook hun realiteit verandert ingrijpend bij een nieuwe maatregel of hervorming, en soms zelfs ingrijpender dan je in eerste instantie zou denken, precies omdat het werk van deze mensen onvoldoende in kaart gebracht en gekend is", zegt Valentine.

Ook politiemedewerkers nemen deel

Tegelijk is het onderzoek een eerbetoon aan de mensen in de schaduw, die justitie dag na dag doen functioneren. "Ik merk meteen dat mensen verheugd zijn dat iemand hun mening vraagt en interesse heeft in hun werk. Uiteindelijk zijn er in 2014 twee hervormingswetten goedgekeurd – de hervorming van de gerechtelijke arrondissementen enerzijds en de evolutie naar autonoom beheer anderzijds – die veel effect hebben op dat personeel achter de schermen. Dankzij de hervormingen is er bijvoorbeeld meer mogelijkheid tot jobmobiliteit voor medewerkers, arrondissementen zullen nu ook een boekhouding moeten voeren, ... Maar het is allemaal nieuw én

het heeft zeker ook impact op de mensen achter de schermen. Zij zitten met heel wat vragen." Net daarom vindt de onderzoekster het zo interessant dat ook de politie deel uitmaakt van het onderzoek: zij ondergingen een aantal jaar geleden immers al grote hervormingen. Meteen een kans om te onderzoeken waar de politiemedewerkers vandaag staan, en dat te vergelijken met de situatie van mensen die nog onderweg zijn naar een grote hervorming.

Essentieel voor snellere, transparante en menselijke justitie

Elke hervorming, al is het maar de introductie van een nieuwe informaticatool bijvoorbeeld, heeft een zekere impact op het takenpakket van alle betrokken medewerkers bij justitie. "De griffiers en parketsecretarissen ondergingen in 2007 bv. al een grote hervorming van hun statuut. Daar praten ze vandaag nog steeds over. Het heeft ingrijpende gevolgen gehad voor hun werkvoltoening, motivatie en de sfeer op het werk. Wat ze vandaag doen, is niet meer waar ze ooit voor tekenden. Hoe voelen ze zich daarbij? Voelen ze zich erkend voor wat ze doen? Hoe organiseren arrondissementsmedewerkers zich als er iets verandert aan een wet? Via dat soort vragen willen we beter begrijpen wat écht gebeurt wanneer je hervormt en wat de impact is van een hervorming. Misschien is het niet wat vooropgesteld was. En misschien staat de werkelijkheid daar zelfs heel ver vanaf. We willen met dit onderzoek zwart op wit aantonen wat de realiteit is van de mensen in de schaduw van justitie. Een factor die essentieel is, lijkt ons, in het verbeteren van de efficiëntie en het functioneren van justitie. Dit onderzoek hoort bij ons streven naar een snellere, menselijke en transparante justitie."

Alexia Jonckheere - Valentine Mahieu - Carrol Tange

Vier jaar geen overbodige luxe

Binnen het project zullen voornamelijk kwalitatieve onderzoeksmethodes gebruikt worden. In een eerste, verkennende fase leert het NICC het onderzoeksterrein kennen. "Dat betekent dat ik de literatuur over dit onderwerp bestudeer en verkennende gesprekken voer met griffiers van de hoven en rechtbanken, parketsecretarissen en secretariaatsmedewerkers bij de politiediensten. Daarna, wellicht vanaf november, ga ik observaties doen in het werkveld van die mensen. Gedurende een jaar zal ik ondergedompeld worden in het échte werk: zes maanden in een nog te kiezen Nederlandstalig arrondissement, en zes maanden in een franstalig arrondissement."

Het gebeurt niet zo vaak dat een NICC-onderzoeker vier jaar fulltime aan één onderzoek kan werken. "Doorgaans moet een onderzoek af zijn op zes maanden of een jaar, of kan je slechts deeltijds aan een project werken. Toch kan je de looptijd van vier jaar in dit geval geen luxe noemen en is het eerder een noodzaak. Het geeft ons de kans om met de resultaten van een eerste analysefase terug het veld in te trekken en te verifiëren of onze eerste conclusies uit de observatie kloppen. Dat komt de volledigheid van onze conclusies ten goede. Bovendien is ons onderzoeksveld niet alleen erg groot, we merken nu al dat de manier waarop teams per arrondissement georganiseerd zijn, ook sterk kan verschillen. Heel wat werk op de plank dus!" besluit Valentine enthousiast.